

для оцінки, мають необхідну для проведення розрахунків статистичну базу.

Запропонована методика має сприяти розв'язанню таких регіональних завдань: підвищенню ефективності використання інвестиційних ресурсів; створенню сприятливішої інвестиційної привабливості; удосконаленню механізмів обґрунтування і залучення інвестицій; зниженню конфліктності регіонального природокористування; врегулюванню територіальних ЕК; урахуванню рівня конфліктності екологічного чинника території при розробленні, ухваленні й реалізації інвестиційних рішень.

Перспективами подальших досліджень є апробація запропонованої методики та проведення за її допомогою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості регіонів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Асаул А. Н. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов / А. Н. Асаул // Региональная экономика. – 2004. – №2. – С. 53–62.
2. Петкова Л. Муніципальні інвестиції та кредити / Л. Петкова, В. Проскурін. – К. : 2006. – 158 с.
3. Захожай В. Статистика інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / В. Захожай, М. Кіт // Персонал. – 2007. – №8. – С. 10–17. – Режим доступу : <http://personal.in.ua/article.php?ida=548>.
4. Айвазян С. А. Анализ качества и образа жизни населения : эконометрический подход : монография : / С. А. Айвазян. – М. : Наука, 2012 – 430 с.

УДК: 711.52:332.334.4

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ОХОРОНИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ І ЛАНДШАФТІВ

*Січко А.В. - к.е.н., доцент, Миколаївський національний
університет імені В.О. Сухомлинського*

Постановка проблеми. Погіршення навколишнього природного середовища на сучасному етапі розвитку суспільства зумовило необхідність посилення природоохоронної діяльності суспільства, зокрема появу цілої низки нормативно-правових актів і документів (законів, концепцій, конвенцій, протоколів, стратегій, програми директивних менеджмент-планів, договорів, розпоряджень тощо), спрямованих на збереження, поліпшення стану та відтворення екологічних параметрів природно-територіальних комплексів. Актуальними стали такі нові напрями охорони навколишнього середовища, як охорона біологічного і ландшафтного різноманіття та відтворення втраченого біологічного потенціалу екосистем.

Стан вивчення проблеми. Лідерами у створенні національних екомереж є Чеська і Словацька Республіки, в яких концепція екомережі була сформована ще у 80-ті роки у колишній Чехословаччині [1, с. 4].

У боротьбі за лідерство в процес формування екомережі активно включилися Бельгія та Нідерланди, де остання передбачила під екомережу 17 % території, або 700 тис. га, з яких 130 тис. га будуть природними екосистемами, а залишок складатимуть напівприродні або багатфункціональні. Крім того, значної уваги буде надано територіям поза екомережею [1, с. 5].

Завдання і методика досліджень. Економічна криза в країні, істотні прорахунки в термінах, способах і формах проведення законодавчого забезпечення охорони біорізноманіття і ландшафтів, позначаються на їх стані. Практична потреба розв'язання даного завдання визначила актуальність статті та дозволила сформулювати її мету — визначити основні напрями законодавчого забезпечення регулювання процесу охорони біорізноманіття і ландшафтів.

Результати досліджень. На шляху розв'язання даного перспективного напрямку стали процеси, пов'язані з реформуванням національної економіки, у тому числі земельна реформа. З часу набуття Україною незалежності (1991 р.) характер землекористування суттєво змінився. З прийняттям постанови Верховної Ради України від 18 грудня 1990 року «Про земельну реформу», завданням якої є перерозподіл земель з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм власності та господарювання на землі, Земельного кодексу України 1991 року масштаби втручання у природу почали зростати значними темпами. З метою збереження, розширення, відтворення та охорони єдиної системи територій з природним станом ландшафту та інших природних комплексів та унікальних територій 25 червня 1991 року Верховна Рада Української РСР ухвалила закон про охорону навколишнього природного середовища, який став підґрунтям для розробки низки нового законодавства та нормативної бази.

У межах проголошеного курсу на охорону навколишнього середовища цей період відзначився формуванням програмних цілей тірозробки засобів з його реалізації. Визначені програмні завдання знайшли своє відображення у законі України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 року, у преамбулі якого зазначено, що ділянки суші і водного простору, що відносяться до земель природно-заповідного фонду, мають своїм завданням «збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного та рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища». Згодом, 12 травня 1997 року кабінет Міністрів України затвердив Концепцію збереження біологічного різноманіття України, що стала основоположним програмним документом, присвяченим збереженню, відтворенню та охороні біорізноманіття [4]. Концепція передбачає чотири головні напрями діяльності у сфері збереження біорізноманіття в Україні і зокрема, створення національної екомережі, для чого необхідно:

- розробити екологічні критерії та рекомендації, на основі яких має бути створено екомережу;
 - створити національну екомережу з дотриманням міжнародних вимог і забезпечити її сумісність з аналогічними мережами сусідніх країн;
 - оптимізувати мережу територій та об'єктів природно-заповідного фонду як основних вузлових елементів екологічної мережі;
 - створити екологічні мережі, насамперед у Причорномор'ї, Приазов'ї, Поліссі, Криму та Карпатах.
-

Надаючи форму та логічну послідовність діяльності органів державної влади у 2004 році, рішенням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005 – 2025 роки. Вона спрямована на виконання Всеєвропейської стратегії збереження біорізноманіття. Метою програми є:

- забезпечення максимального збереження біорізноманіття;
- припинення руйнівної тенденції знищення живого компонента довкілля шляхом першочергових заходів на засадах розвитку;
- розгортання наукових досліджень з метою призупинення погіршення стану природних і напівприродних систем;
- розробка спільних проектів (особливо міжнародних) і програм з питань відновлення й оздоровлення екосистем на локальному та міжнародному рівнях.

Особливо важливе значення має те, що уряд України проводить цілеспрямовану політику збереження біорізноманіття та розглядає створення національної екологічної мережі як втілення вдосконалення суспільства та його індивідуальних членів. Боротьба органів державної влади за «гарну» екологію знайшла своє відображення у таких законодавчих актах, як «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 року, завданням якої було: формування національної екологічної мережі; охорони та відтворення запланованих ресурсів; охорони та відтворення водних ресурсів; охорони, використання та відтворення ресурсів рослинного і тваринного світу; збереження біорізноманіття та „Про екологічну мережу України”, (2004 р), в якому знаходять відображення принципи формування, збереження та використання екомережі, її складові, схеми формування екомережі, переліки територій та об’єктів екомережі, доступ громадян до інформації про екомережу, засади міжнародної співпраці з питань формування, збереження та використання екомережі.

Відносини, пов’язані з формуванням, збереженням та невиснажливим використанням екомережі України, регулюються також іншими законодавчими актами, а саме: Конституцією України, законами України „Про охорону навколишнього природного середовища”, „Про тваринний світ”, „Про природно-заповідний фонд України”, „Про рослинний світ”, „Про Червону книгу України”, „Про охорону земель”, „Про землеустрій”, „Про державний земельний кадастр”, „Про державний контроль за використанням і охороною земель”, „Земельним кодексом України”, „Лісовим кодексом України”, „Водним кодексом України” та нормативно-правовими документами відповідно до них, а також міжнародними договорами – Конвенцією про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином, як середовища існування водоплавних птахів (1971 р.), Конвенцією про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972 р.), Конвенцією про біорізноманіття (1994 р.) та ін.

Метою такої Програми є розширення площі земель країни з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану та формування їх територіально єдиної системи, побудованої відповідно до забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяції.

З цієї точки зору являють собою інтерес завдання Програми:

1. визначення просторової структури екологічної мережі з метою систематизації та визначення шляхів об'єднання природних середовищ існування популяції видів дикої флори і фауни у територіально-цілісний комплекс;

2. визначення площі окремих елементів екологічної мережі для забезпечення сприятливих умов існування, вільного розселення та міграції видів рослин і тварин;

3. обґрунтування та опрацювання організаційних, економічних, науково-практичних та інших заходів щодо забезпечення процесу формування та захисту екологічної мережі;

4. визначення ділянок для формування складових елементів національної екологічної мережі – природних регіонів, природних коридорів загальнодержавного значення, їх місця у структурі земельних угідь;

5. оптимізація площі, структури, стану елементів екологічної мережі, підвищення стану їх охорони;

6. резервування та подальше надання статусу заповідних територій, багатих на різноманіття, особливо старовіковими природними угрупованнями, прирусловими, гірськими і байрачними лісами, цілиними землями, типовими та унікальними екосистемам і ландшафтам, середовищам існування рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин і рослин тощо;

7. оптимізація площ сільськогосподарських угідь та зменшення ступеня їх розораності;

8. упровадження ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території;

9. здійснення консервації сільськогосподарських угідь з дуже змитими та дуже дефльованими ґрунтами на схилах понад 5 – 7;

10. відтворення (ренатуралізація), де це доцільно і можливо степових, лучних, водноболотних та інших природних ландшафтів;

11. збереження, зміцнення та відновлення ключових екосистем і середовищ існування видів рослин і тварин та ін.;

12. розширення і збагачення еволюційного простору для ендемічних, реліктових і зникаючих видів;

13. створення об'єднаної мережі заповідних територій, як елемента Європейської екологічної мережі [5, с. 16].

Ідея створення екомережі є інтегральною в організації збереження біо- та ландшафтного різноманіття і на європейській арені вже набула певного розвитку [1]. Власне, головним напрямом реалізації Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є Всеєвропейська екологічна мережа, метою якої є "поєднання європейських та національних природоохоронних територій та екомереж з метою збереження головних європейських екосистем, місць існування, видів та ландшафтів" [2, 3].

Правовою підставою визначення природних ядер Європейської екомережі є дві директиви Європейського союзу: щодо збереження диких птахів та щодо

збереження природних середовищ існування дикої флори та фауни [1, с. 2]. Перша визначає території спеціальної охорони, а друга – території, важливі для Європейського союзу. Ці дві директиви і складають програму під назвою «Натура – 2000» для організації системи територій спеціального збереження.

У розробці і затвердженні ідей, сформульованих у наведених законодавчих актах, ключову роль відіграють Обласні Цільові програми розвитку екологічної мережі на період до 2015 року. Наприклад, 24 березня 2011 року розпорядженням голови облдержадміністрації таку програму схвалено у Миколаївській області. Ключові завдання програми:

1. наукове забезпечення формування екологічної мережі;
2. створення ключових територій (природних ядер) екологічної мережі;
3. формування місцевих схем екологічної мережі;
4. відновлення популяцій рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин.

У цьому контексті відзначимо, що створення ключових територій планується здійснити на площі майже 12 тис. га, що у грошовому виразі складатиме 1,2 млн. грн., формування місцевих схем екологічної мережі буде проведено на площі 2451 га на суму 2,46 млн. грн., витрати на визначення та позначення на місцевості рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та інших охоронних списків на кінець 2015 року складатимуть 240 тис. грн..

Для координації діяльності розпорядженням голови облдержадміністрації схвалено склад координаційної ради з питань реалізації Програми охорони довкілля та раціонального природокористування області.

Висновки і пропозиції. Пошук ефективних механізмів і моделі охорони навколишнього природного середовища в нашій державі слід розглядати у контексті міжнародного співробітництва. Основними завданнями є:

- збереження біорізноманіття та ландшафту;
- стале його використання, включаючи туризм;
- справедливий та рівноправний розподіл вигод у результаті використання ресурсів при відповідному фінансуванні;
- розширення природно-заповідних територій;
- створення міжнародної мережі по збереженню біорізноманіття;
- інформування і залучення населення до участі в питаннях збереження і раціонального використання біорізноманіття, залучення його у процес прийняття рішень у цій сфері;
- удосконалення процесу управління у сфері збереження біорізноманіття, розвиток юридичної та інституціональної структури;
- освіта і навчання у сфері збереження біорізноманіття.

З метою пошуків процесу створення екологічної мережі в Україні і її регіонах потрібно розвивати міжвідомчу співпрацю, уніфікувати підходи щодо збереження всіх законодавчо захищених природних територій. Екологічні мережі слід інтегрувати у схеми планування територій, які розроблятимуться для кожної області України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Парчук Г., Мовчан Я. Європейська екомережа та досвід формування національних екомереж у країнах Європи. Розбудова екомережі України. – Київ, 1999. – 127 с.
2. Sepp K., Kaasik A., Development of National Ecological Networks in the Baltic Countries in the framework of the Pan-European Ecological Network. IUCN Regional Office for Europe, Warsaw, – 2002.
3. Bennett Y. Integration biodiversity conservation and sustainable use. Lessons learned from ecological networks. IUCN Yland, Switzerland and Cambridge, UK 2004.
4. Парчук Г.В. специфіка біосферних резерватів // Шацький національний природний парк: наукові дослідження 1994-2004 рр. Матеріали Наук.-практ. конф. до 20-річчя парку (Світязь, 17-19 травня 2004 р.). – Луцьк, вид-во „Волинська обласна друкарня” – 2004. 224 с.
5. Шеляг-Сосонко Ю. Головні риси екомережі України // Розбудова екомережі України. – Київ, 1999. – с. 13-22.

УДК : 630 : (477.7)

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ЕКОСИСТЕМ ЗАХИСНИХ ЛІСОСМУГ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Стрельчук Л.М. – аспірант, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Природні умови території Північного Причорномор'я зумовили переважання в структурі виробництва сільського господарства. Наряду зі сприятливими існує ряд негативних агрокліматичних умов. Одним із найефективніших методів боротьби з несприятливими агрокліматичними умовами є полезахисне лісорозведення. Воно сприяє накопиченню та збереженню вологи у ґрунті, перешкоджає видуванню ґрунту вітром, зменшує інтенсивність випаровування вологи та захищає польові культури від суховіїв і вимерзання.

Значна частина захисних лісонасаджень щорічно самовільно вирубується місцевими жителями або знищується в результаті пожеж чи хвороб. Таким чином, для покращення стану та ефективного застосування полезахисних смуг необхідно проводити роботи щодо їх збереження, відновлення та моніторингу.

Стан вивчення проблеми. Питаннями створення полезахисних лісових смуг у степових районах почали займатися ще на початку 50-х рр. ХХ ст., зокрема такі відомі вчені, як: Логгінов Б.І., Коптев В.І., Ліщенко А.А., Петров Н.Г., Нікітін П.Д., Писаренко А.І. та ін. [3-5]. Лісові смуги на території Північного Причорномор'я потребували правильного розміщення та особливих умов вирощування і зрощення. У зв'язку з цим розроблялась велика кількість заходів по вирощуванню лісосмуг.

Херсонщина належить до територій з континентальним типом річного ходу опадів, при якому сума опадів теплої періоду переважає суму опадів холод-